

thl

Kela|Fpa

Eläketurvakeskus
PENSIOONITURVAKESKUS

Tilastokeskus

Kansallinen terveysindeksi

Hyvinvointialueiden tiedot vuosilta 2019-2021

Päivikki Koponen, Elsi Lindell, Kati Sarnola & Riitta Luoto

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Mikä on Kansallinen terveyst indeksi?

Aiemmin

- THL:n sairastavuusindeksi
- Kelan terveyst puntari

Uusi Kansallinen terveyst indeksi

- Sairastavuusindeksi
 - 10 osaindeksiä
- Työkyvyttömyysindeksi
 - 3 osaindeksiä

**Kuolleisuus, työkyvyttömyys,
elämänlaatu, kustannukset**

Indeksilukujen tulkinta

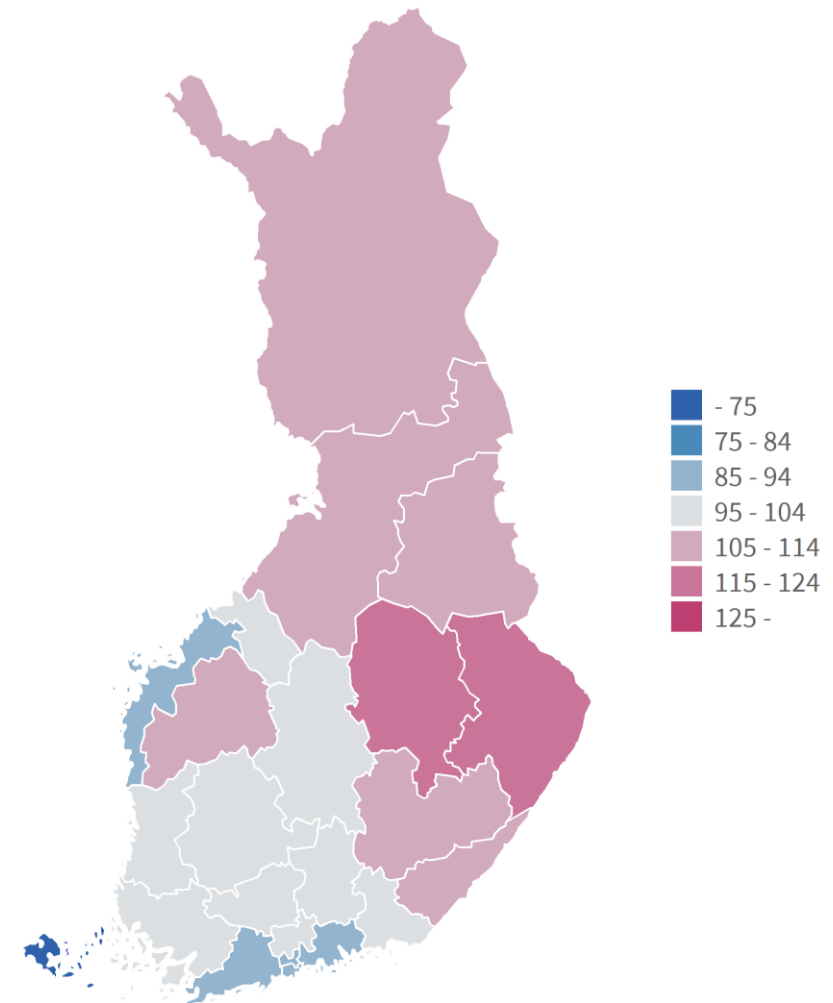
- Luvut kuvaavat hyvinvointialueiden väestön terveyttä ja työkykyä suhteessa koko maan tasoon (koko maa = 100).
- Indeksien arvo on sitä suurempi, mitä yleisempää sairastavuus tai työkyvyttömyys alueella on.
- Indekseistä tuotetaan sekä ikävakioitu että -vakioimaton versio.
 - Ikävakioidut tulokset häivyttävät ikärakenteiden vaikutukset, joten tulokset soveltuvat alueiden väliseen vertailuun.
 - Ikävakioimaton indeksi kuvaa alueen todellista sairaustaakkaa.
- Tähän esitykseen kootut tiedot ovat ikävakioituja

Tämä julkaisu

- Ensin julkaistaan hyvinvointialueiden tiedot
- Julkaistavissa tuloksissa on mukana Ahvenanmaa, jota ei tässä esityksessä huomioida hyvinvointialueiden vertailussa.
 - Ahvenanmaalla sairastavuus ja työkyvyttömyys selvästi harvinaisempaa kuin Manner-Suomessa
- Kuntien tiedot julkaistaan syksyllä 2023

Sairastavuuden kokonaisindeksi 2019-2021

Sairastavuusindeksissä kunkin sairausryhmän yleisyyttä painotetaan sen perusteella, mikä on kyseisen sairausryhmän merkitys väestön kuolleisuuden, työkyvyttömyyden ja elämänlaadun sekä sote-kustannusten kannalta.

Sairastavuus: hyvinvointialueiden erot

Sairastavuus on koko maan tasoon verrattuna

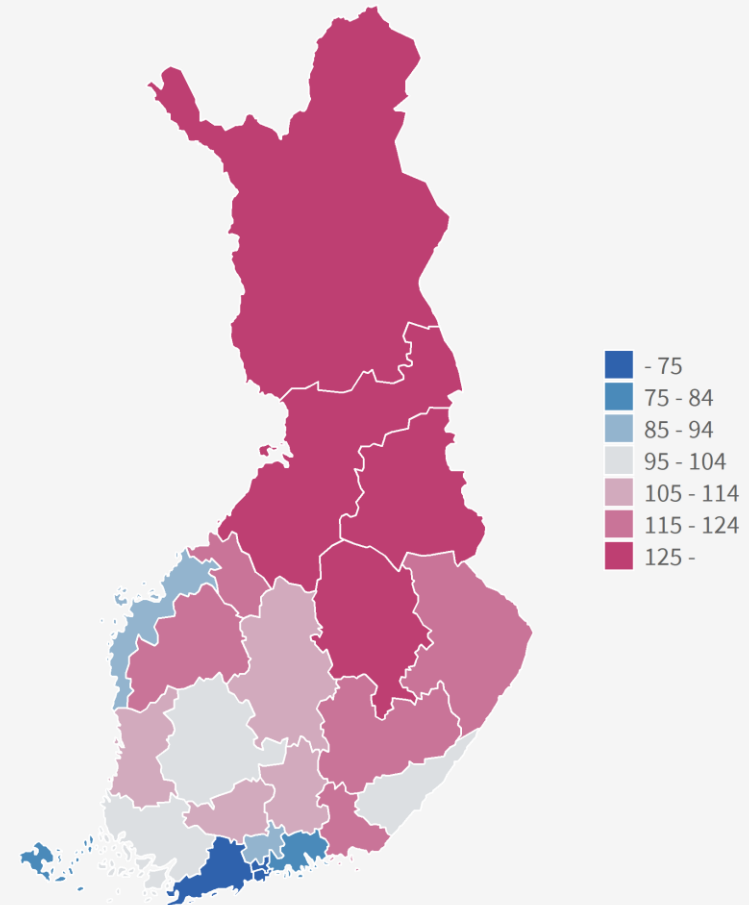
- yleisintä Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan hyvinvointialueilla
- vähäisempää Pohjanmaalla ja Uudenmaan hyvinvointialueilla sekä Helsingissä

Sairastavuuden kokonaisindeksi

- Indeksillä kattava 10 sairausryhmää: syövät, sepelvaltimotauti, aivoverisuonitaudit, tuki- ja liikuntaelinten sairaudet, vakavat mielenterveyden häiriöt, tapaturmat, muistisairaudet, keuhkosairaudet, diabetes ja alkoholisairaudet.
- Sairausryhmien määrä, sairausryhmien määrittelyt ja tietolähteet ovat muuttuneet, joten tulokset eivät ole suoraan vertailukelpoisia aiemmin julkaistuihin THL:n sairastavuusindeksin tietoihin.

Työkyvyttömyyden kokonaisindeksi 2019-2021

Työkyvyttömyysindeksissä on huomioitu 16–64-vuotiaat Suomessa asuvat työkyvyttömyyden perusteella myönnettyjen etuuksien saajat ja heidän osuutensa vastaavan ikäisestä väestöstä.

Työkyvyttömyys: hyvinvointialueiden erot

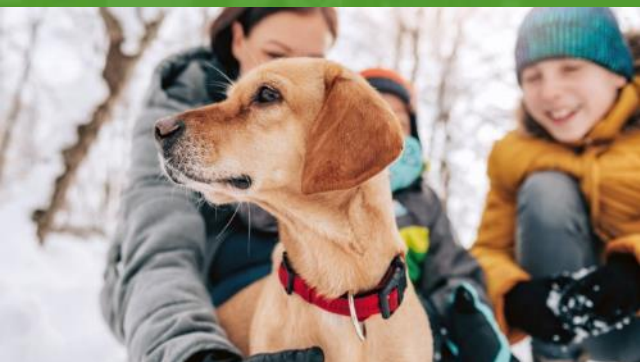
Työkyvyttömyys on koko maan tasoon verrattuna

- yleisintä Kainuun, Pohjois-Savon ja Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueilla
- vähäisintä Länsi-Uudenmaan ja Vantaan ja Keravan hyvinvointialueella sekä Helsingissä

Työkyvyttömyys

- Työkyvyttömyyseläkkeen saajista ovat mukana sekä työeläkkeen että Kelan eläkkeen saajat kunkin vuoden joulukuussa.
- Osatyökyvyttömyyseläkkeen saajilla on yleisindeksissä puolikas paino.
- Sairauspäivärahan saajista on huomioitu vuosittain vähintään 90 päivältä päivärahaa saaneet.
- Myönteisen ammatillisen kuntoutuspäätöksen saaneilla on indeksissä puolikas paino.

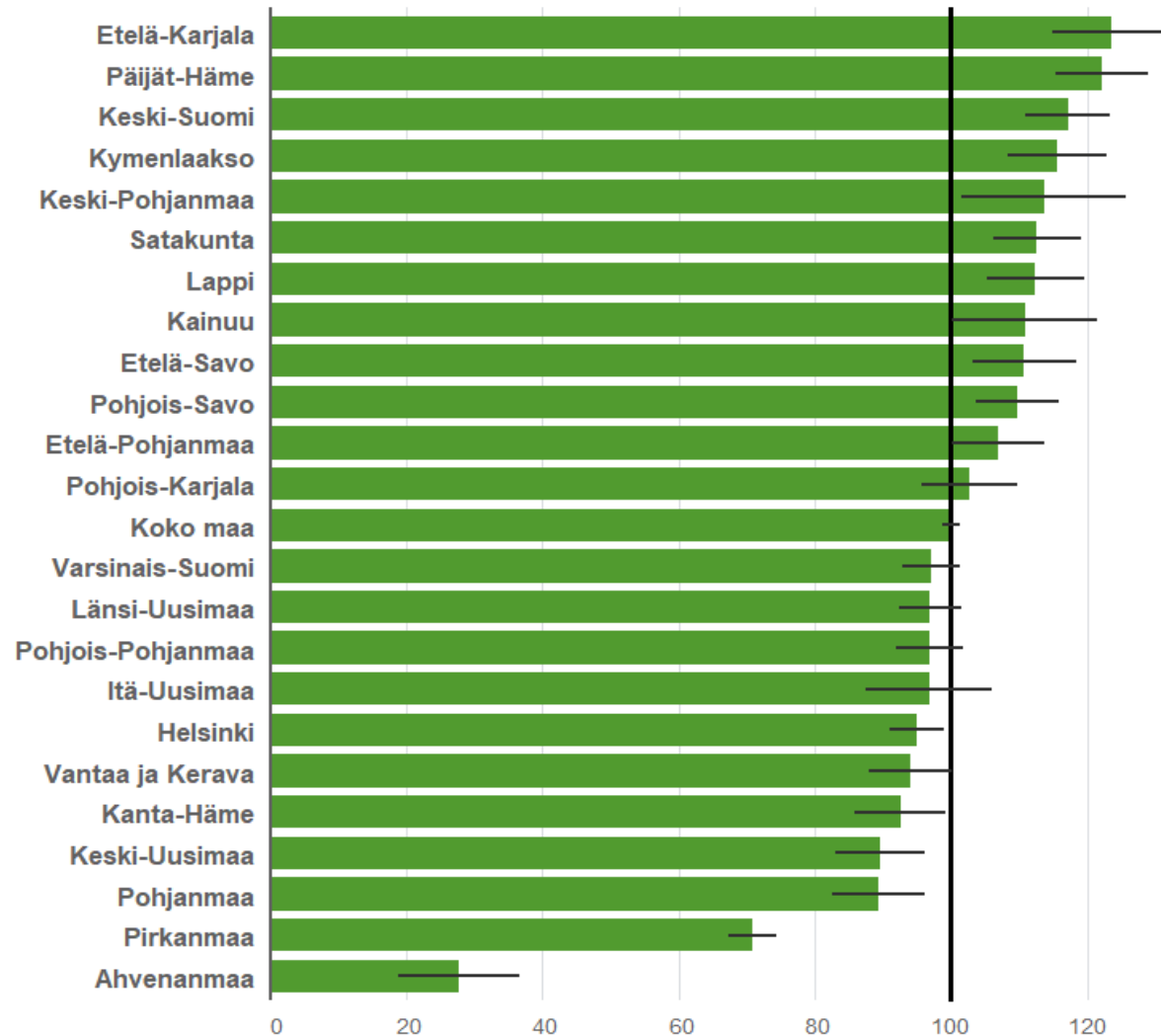
Tässä kuvataan 9
sairausryhmää.
Tapaturmaindeksin
uudet tiedot
julkaistaan
myöhemmin

Sairastavuuden osaindeksit

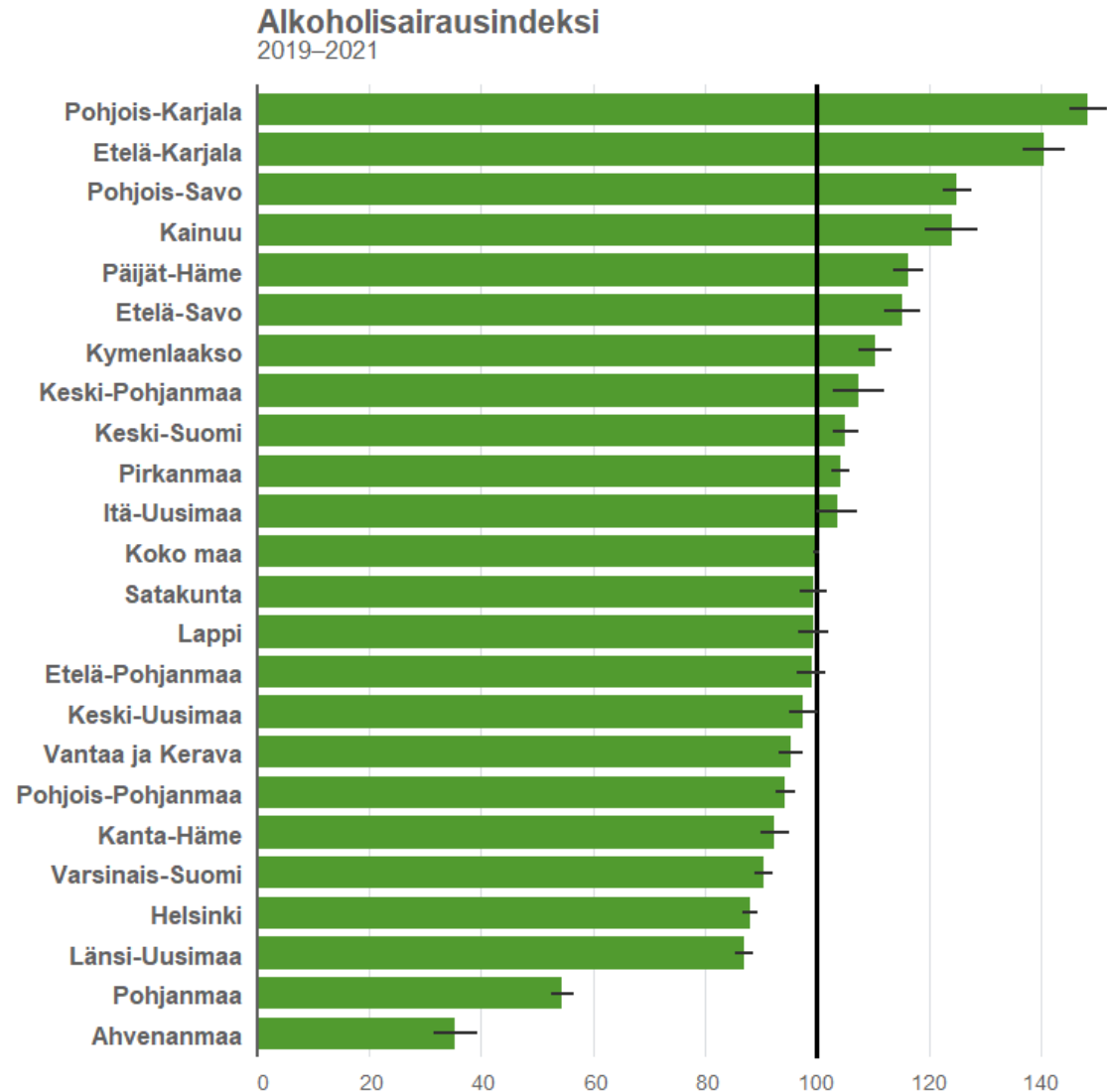
Aivoverisuonitaudit

Aivoverisuonitauti-indeksi
2019–2021

- Tarkasteluvuoden aikana sairaalahoitoon tai kuolemaan johtaneiden aivoverenkiertohäiriöiden ensikohtausten ilmaantuvuus ikäryhmässä 35–79-vuotiaat (erikoissairaanhoidon ja kuolemansyyt).
- Ilmaantuvuus yleisintä Etelä-Karjalan ja Päijät-Hämeen hyvinvointialueilla, alhaisinta Pirkanmaalla, Pohjanmaalla ja Uudellamaalla.

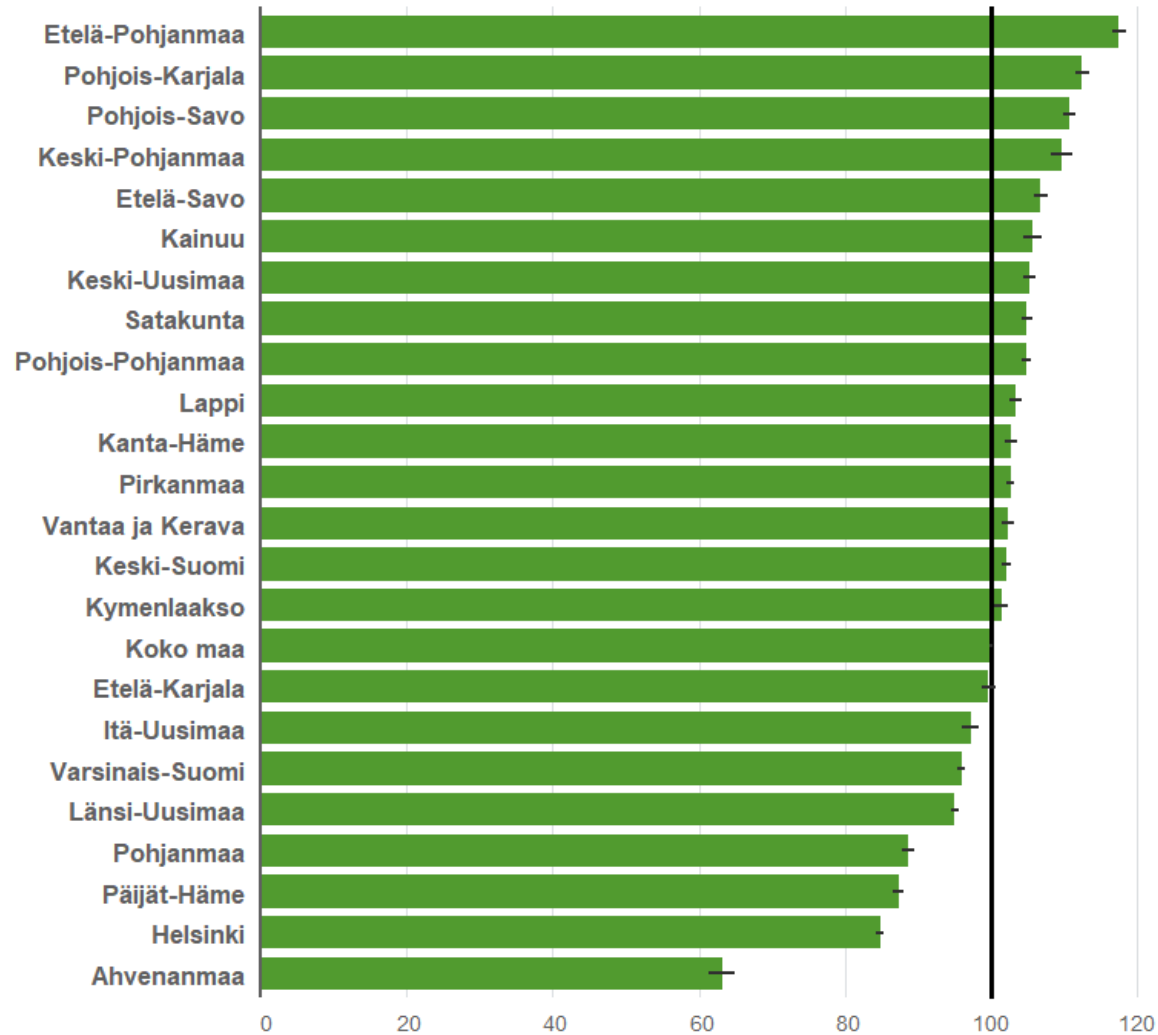
Alkoholisairaudet

- Tarkasteluvuoden aikana alkoholin liikkakäyttöön liittyvän sairauden tai muun tilan vuoksi hoitoa saaneet henkilöt koko väestössä (erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon käyntisyöt ja hoitajaksot, sosiaalihuolto ja lääkeostot).
- Sairastavuus yleisintä Pohjois- ja Etelä-Karjalan hyvinvointialueilla, harvinaisinta Pohjanmaalla ja Uudellamaalla

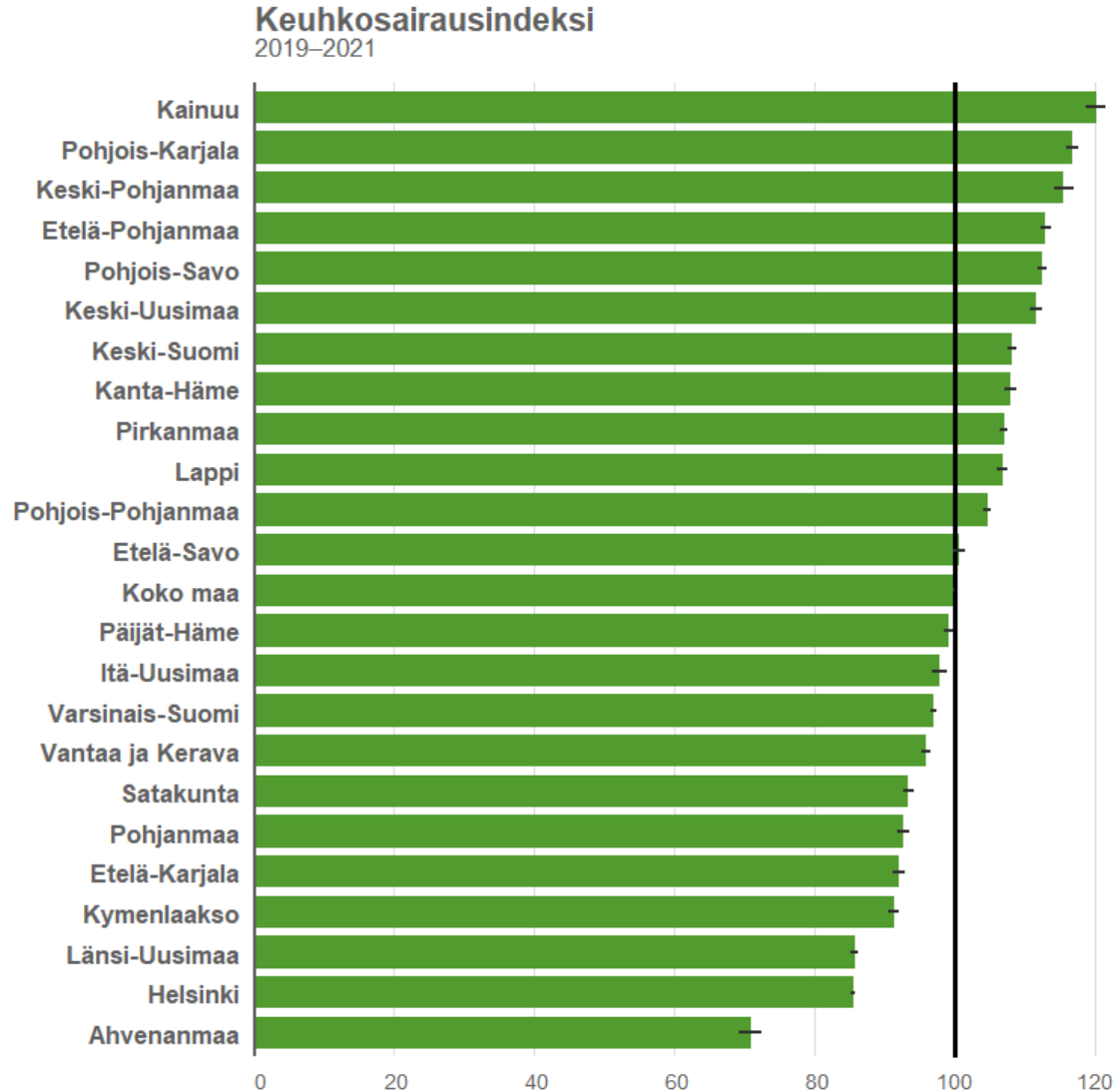
Diabetes

Diabetesindeksi
2019–2021

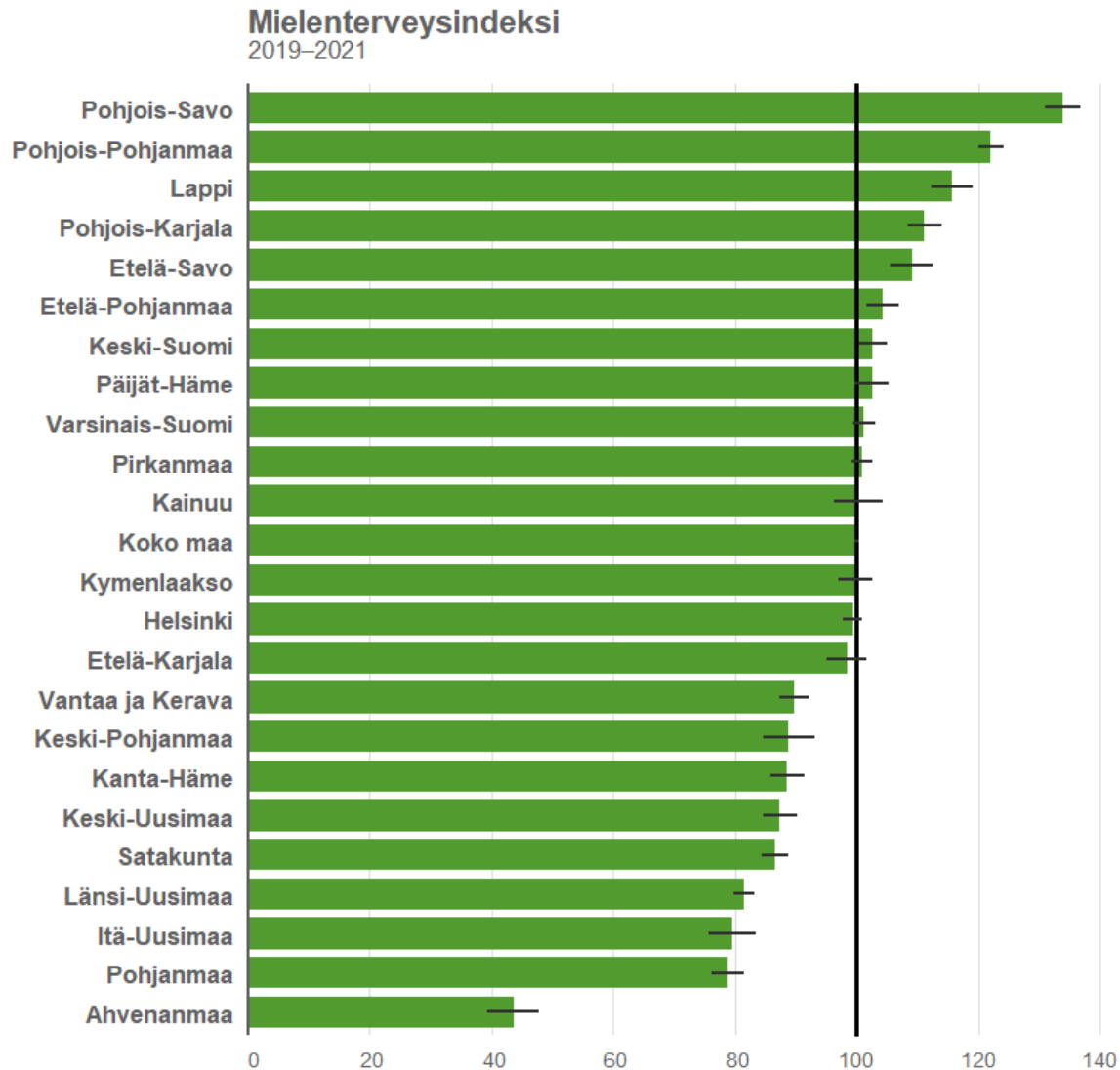
- Erikoissairaanhoido, perusterveydenhuolto (osastohoito ja vastaanoton käyntisyyt), lääkeostot ja lääkkeiden erityiskorvausoikeudet
- Sairastavuus yleisintä Etelä- ja Keski-Pohjanmaan, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon hyvinvointialueilla, harvinaisinta Pohjanmaalla, Päijät-Hämeessä ja Uudellamaalla

Keuhkosairaudet

- Astma, keuhkohtaumatauti ja uniapnea 20 vuotta täyttäneessä väestössä: erikoissairaanhoido, perusterveydenhuolto (osastohoito ja vastaanoton käyntisyys) ja lääkkeiden erityiskorvaukset
- Sairastavuus yleisintä Kainuun Pohjois-Karjalan ja Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueilla, harvinaisinta Länsi-Uudellamaalla ja Helsingissä

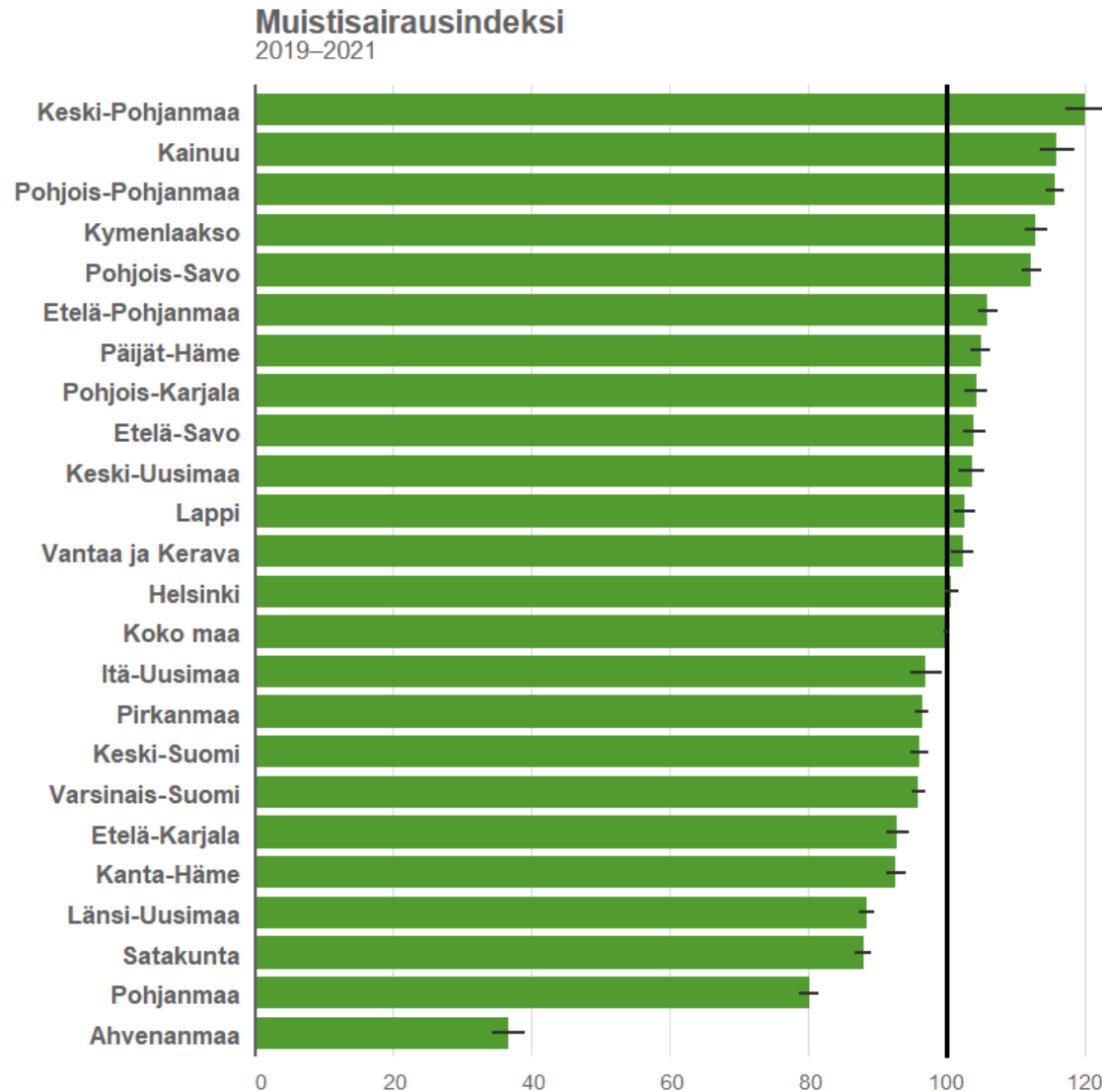
Mielenterveysongelmat

Indeksi kuvaa **vakavia mielenterveyden häiriöitä**

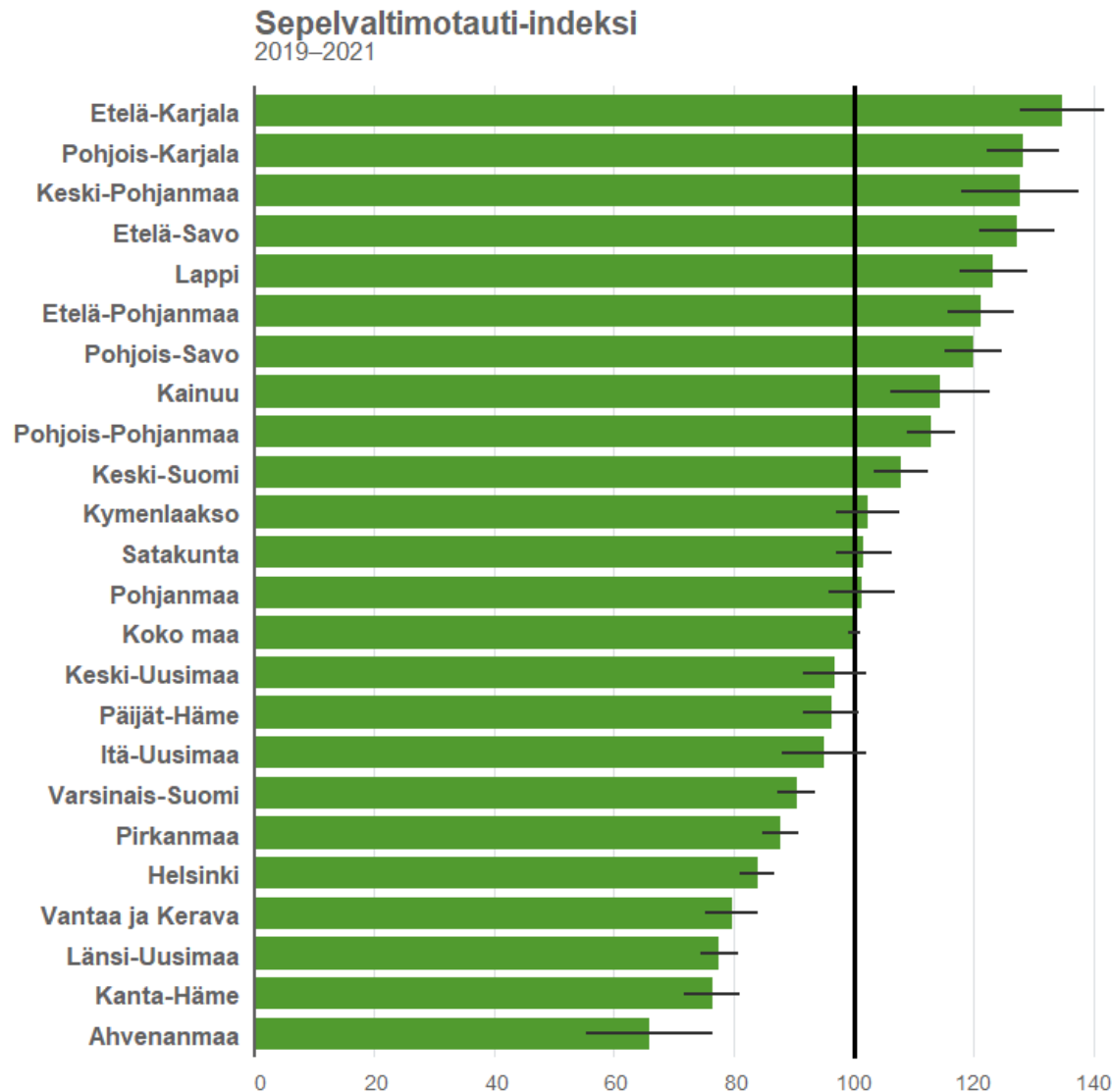
- Itsensä vahingoittaminen ja itsemurha 13 vuotta täyttäneessä väestössä: sairaalahoito ja kuolemansyyt
 - alueiden erot voivat osin johtua erilaisista kirjauskäytännöistä
- Psykoosit: lääkkeiden erityiskorvausoikeudet
- Mielenterveys- ja käyttäytymishäiriöt: Työkyvyttömyyseläkkeet 16–64 -vuotiaassa väestössä
- Sairastavuus yleisintä Pohjois-Savon ja Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueilla, harvinaisinta Pohjanmaalla sekä Länsi- ja Itä-Uudellamaalla

Muistisairaudet

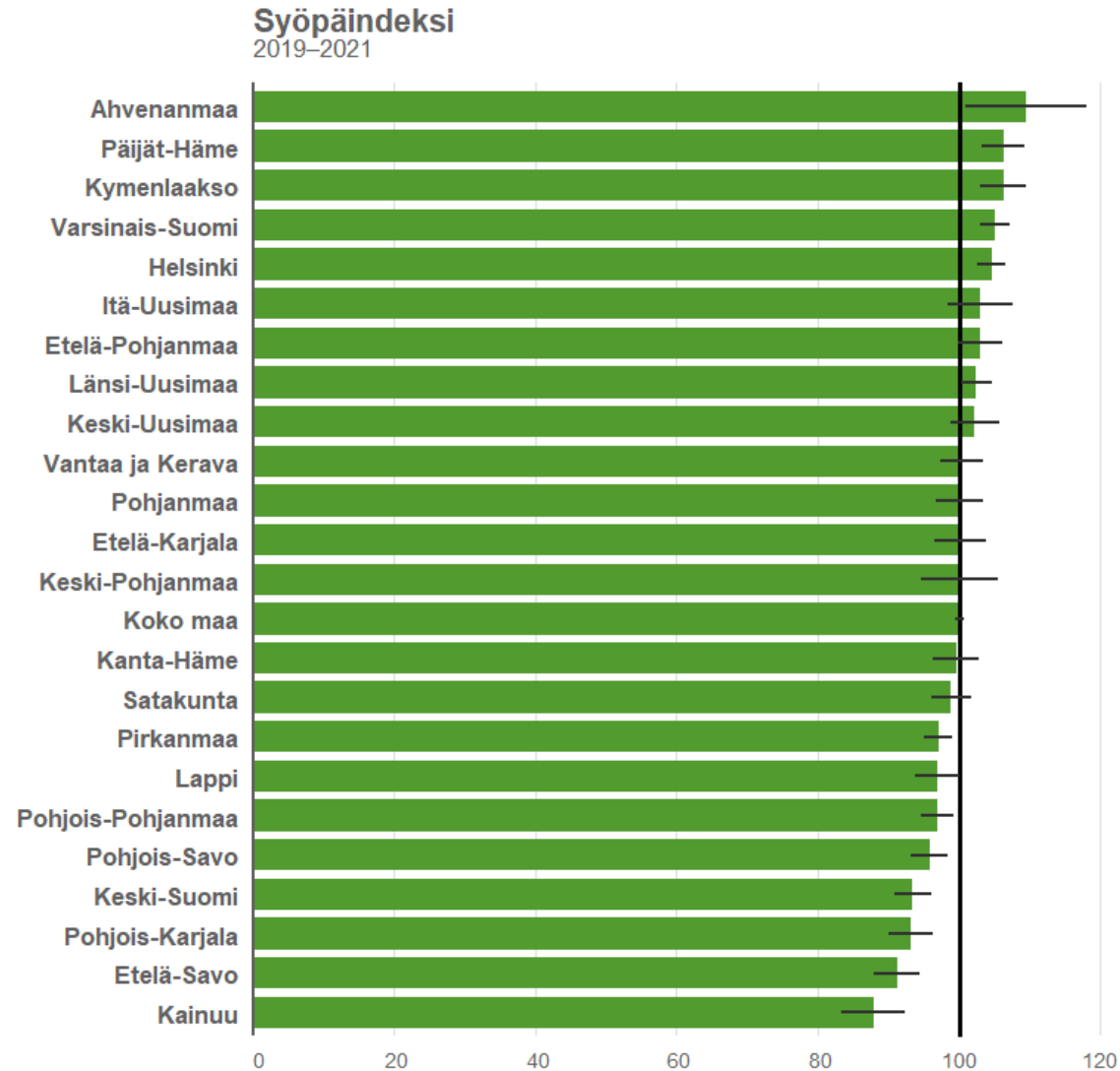
- Yleisyys 30 vuotta täyttäneessä väestössä: erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuolto (osastohoito ja vastaanoton käyntisyyt) ja lääkeostot
 - Korkea indeksilukema voi kertoa suuresta sairastavuudesta ja/tai siitä, että alueella tunnistetaan ja hoidetaan muistisairauksia erityisen aktiivisesti
- Sairastavuus yleisintä Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan sekä Kainuun hyvinvointialueilla, harvinaisinta Pohjanmaalla.

Sepelvaltimotauti

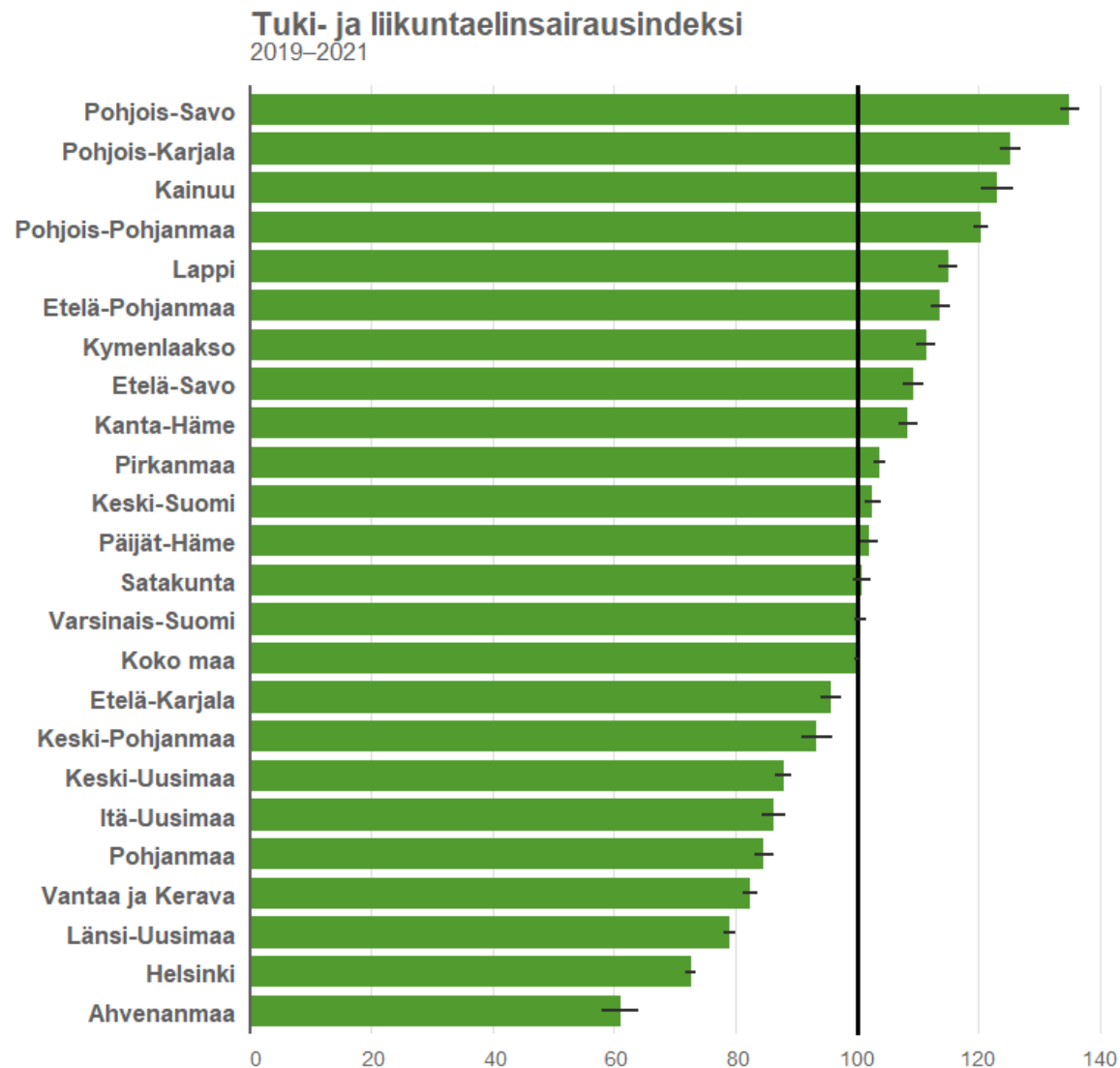
- Tarkasteluvuoden aikana sairaalahoitoon tai kuolemaan johtaneiden sepelvaltimotautitapahtumien ilmaantuvuus ikäryhmässä 35–79-vuotiaat (erikoissairaanhoido ja kuolemansyyt)
- Ilmaantuvuus yleisintä Etelä- ja Pohjois-Karjan, Keski- ja Etelä-Pohjanmaan, Etelä- ja Pohjois-Savon; Lapin ja Kainuun hyvinvointialueilla, harvinaisinta Kanta-Hämeessä ja Uudellamaalla

Syövät

- Tarkasteluvuoden aikana todettujen uusien syöpätapausten ilmaantuvuus (lukuun ottamatta muita ihosyöpiä kuin melanooma)
- Rajoitukset:
 - Indeksi ei huomioi syöpien uusiutumista eikä eri syöpätauteihin liittyviä eroja syöpien hoidettavuudessa ja syöpäkuolleisuudessa.
 - Keskimääräistä korkeampi syöpäindeksi voi kertoa suuresta syöpäsairastavuudesta ja/tai siitä, että alueella on onnistuttu syövän varhaisdiagnostiikassa.
- Alue-erot kapeampia kuin muissa sairausryhmissä.

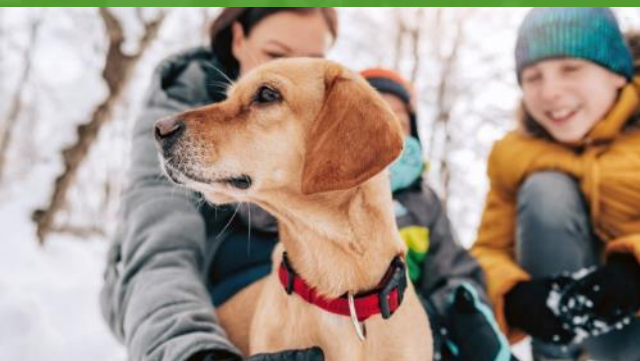
Tuki- ja liikuntaelinsairaudet

- Indeksi kuvaa pitkäaikaisten ja kuormittavimpien TULE-sairauksien esiintyvyyttä. Merkittävä osa TULE-sairauksista jää tämän indeksitarkastelun ulkopuolelle
- Työkyvyttömyyseläkkeen saajista (ikäryhmässä 16–64-vuotiaat) huomioidaan eläkkeet, joiden perusteena on jokin tuki- ja liikuntaelinsairaus.
- Erityiskorvausoikeuksista huomioidaan henkilöt, joilla on tarkasteluvuoden aikana ollut reumalääkkeiden erityiskorvausoikeus.
- Sairastavuus yleisintä Pohjois-Savon hyvinvointialueella, harvinaisinta Uudellamaalla ja Pohjanmaalla

3

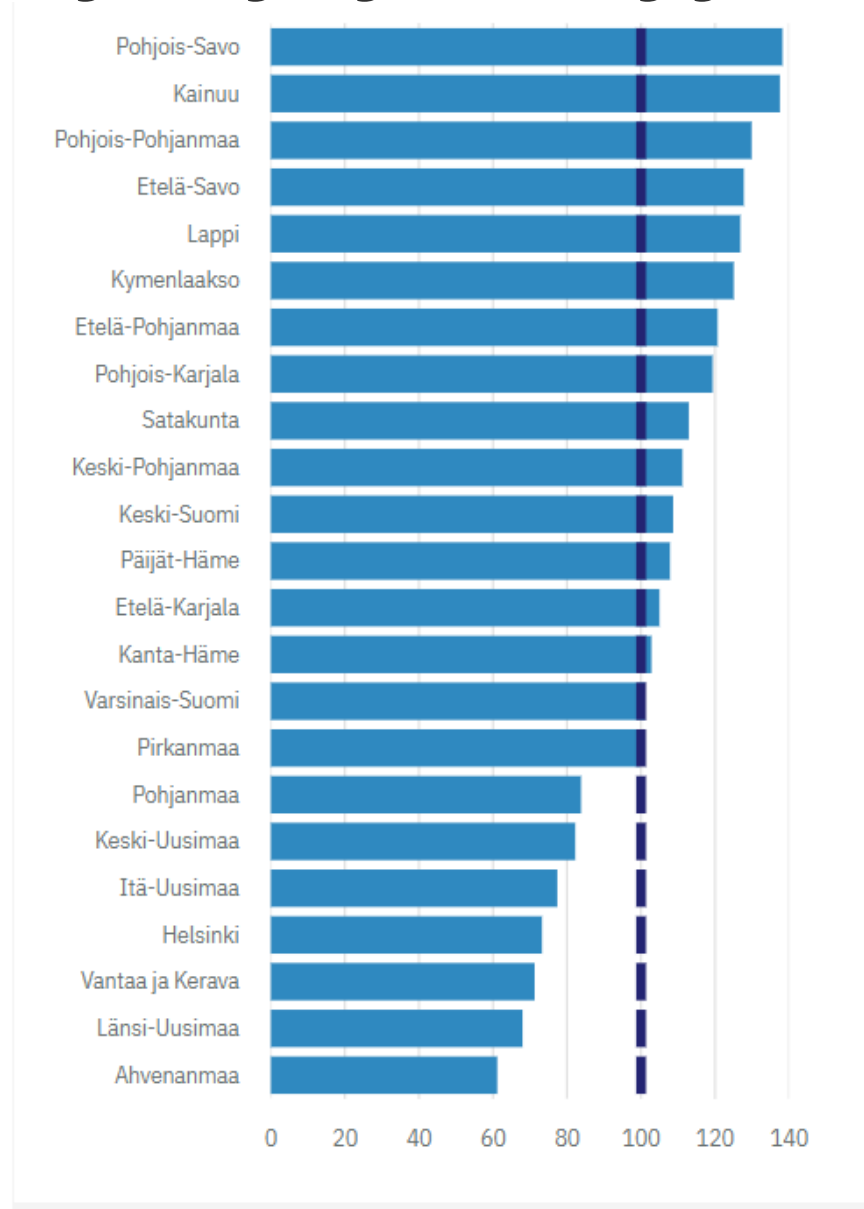
työkyvyttömyyden
perusteella
myönnettyä etuutta

Työkyvyttömyyden osaindeksit

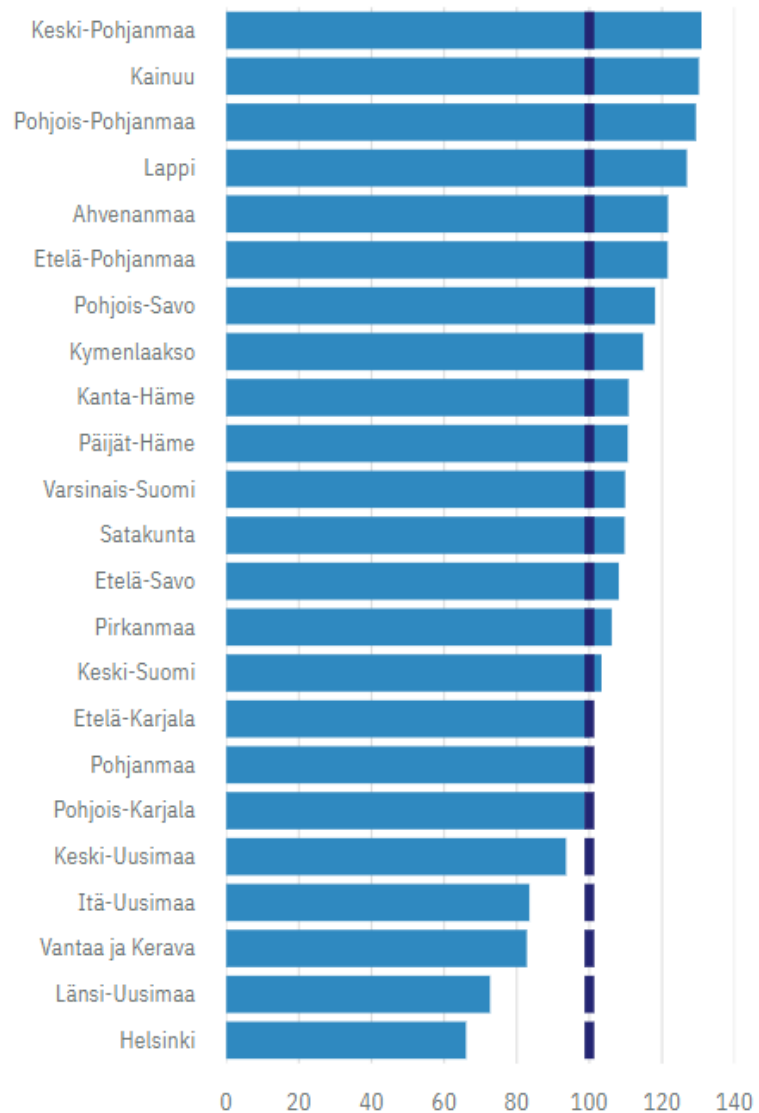
Kela[®]

Työkyvyttömyyseläkkeet

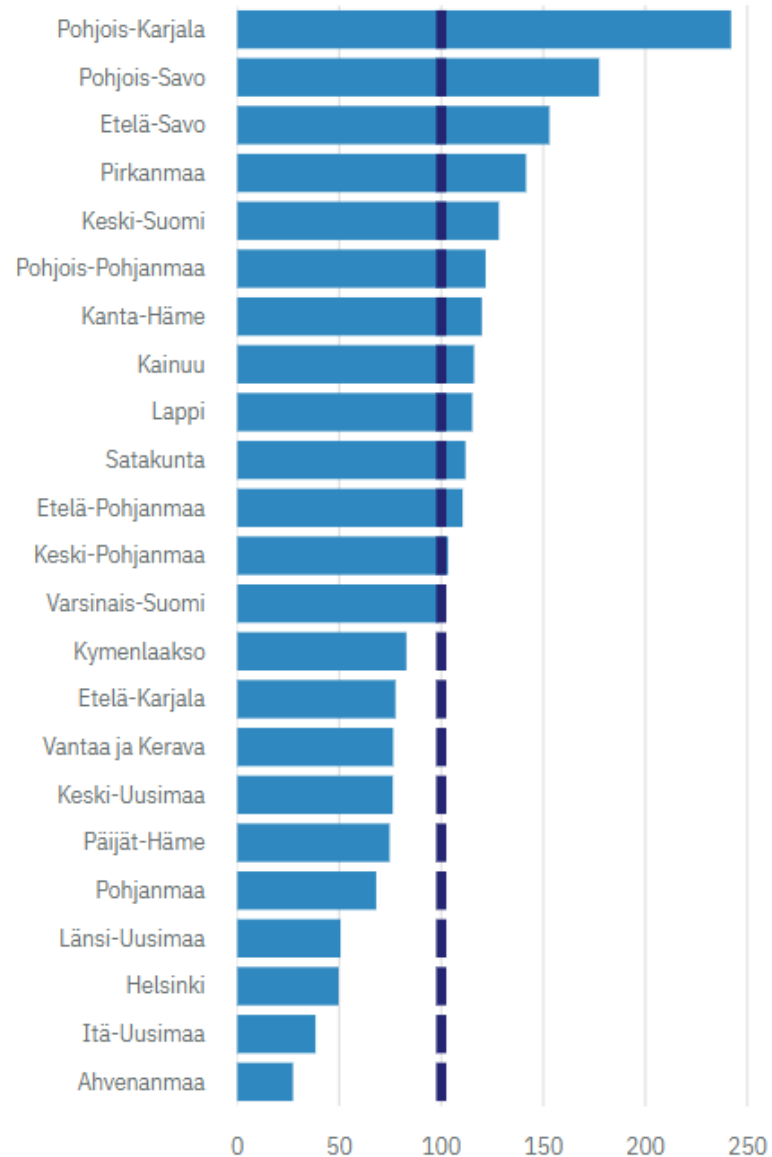
- Kuvaa työkyvyttömyyseläkkeellä tai osatyökyvyttömyyseläkkeellä olevien osuutta alueen väestöstä verrattuna vastaavaan osuuteen koko maassa väestöön
- Työkyvyttömyyseläkkeellä olevien osuus on suurin Kainuussa, Pohjois-Savossa ja Pohjois-Pohjanmaalla, ja pienin Länsi-Uudellamaalla sekä Vantaan ja Keravan alueella

Sairauspäivärahat

- Kuvaa yli kolmen kuukauden mittaisella sairauspäiväraahajaksolla olevien henkilöiden osuutta alueella suhteessa koko maahan
- Sairauspäivärahan saaminen on tavallisinta Keski-Pohjanmaalla, Kainuussa ja Pohjois-Pohjanmaalla, ja vähäisintä Helsingissä, Länsi-Uudellamaalla sekä Vantaan ja Keravan alueella

Ammatillisen kuntoutuksen myöntävät päätökset

- Kuvaa ammatillisen kuntoutuksen myöntävän päätöksen saaneiden henkilöiden osuutta alueella suhteessa koko maahan
- Myöntävän ammatillisen kuntoutuspäätöksen saaneiden osuus on tavallisinta Pohjois-Karjalassa, Pohjois-Savossa ja Etelä-Savossa , ja vähäisintä Itä-Uudellamaalla ja Helsingissä

Kansallinen terveysindeksi kattaa useita tietoja

- Tiedot kokoavat yhteen aiempaa laajemmin tietoa väestön terveydestä sekä toiminta- ja työkyvystä.
- Terveimmät suomalaiset asuvat Pohjanmaalla, Uudenmaan hyvinvointialueilla ja Helsingissä, ja sairaimmat Pohjois-Savossa ja Pohjois-Karjalassa.
- Suurimmat sairausryhmittäiset alue-erot havaitaan alkoholisairauksien, sepelvaltimotaudin, tuki- ja liikuntaelinten sairauksien sekä vakavien mielenterveysongelmien yleisyydessä.
- Työkyvyttömyys on yleisintä Kainuussa, Pohjois-Savossa ja Pohjois-Pohjanmaalla, ja vähäisintä Länsi-Uudellamaalla, Helsingissä sekä Vantaan ja Keravan hyvinvointialueella suhteessa koko maahan.

Mistä alueiden erot johtuvat?

- Alueellisten erojen takana on monia tekijöitä
- Elintavat (mm. tupakointi, alkoholinkäyttö, liikunta ja ravintotottumukset) vaikuttavat, mutta elintapoihin vaikuttavat monet seikat.
- Työttömyys, taloudellinen tilanne ja koulutus heijastuvat väestön terveyteen ja toimintakykyyn.
- Myös sosiaali- ja terveystalveluiden toimivuudella sekä kulttuurisilla ja geneettisillä tekijöillä on merkitystä.

Mitä rajoitteita tiedoissa pitää huomioida?

- Myös hyvin toimiva terveydenhuolto voi näkyä korkeampana sairastavuutena, kun sairauksia seulotaan, löydetään ja hoidetaan tehokkaasti.
- Vastaavalla tavalla työkyvyttömyyteen vaikuttavat myös terveystietopalvelujen saatavuus, joka riippuu mm. työterveyshuollon palvelujen kattavuudesta ja laajuudesta.
- Sairastavuudessa tietojen vertailukelpoisuuteen vaikuttaa myös se, miten kattavasti tietoa palvelujen käytön syistä kirjataan sekä miten ne siirtyvät potilastietojärjestelmistä kansalliseen hoitoilmoitusrekisteriin.
- Vuosien 2019-2021 tiedoissa koronaepidemian vaikutuksia ei ole mahdollista arvioida.

Tiedot
hyvinvointialueiden
palvelujen ja etuuksien
tarpeen sekä alueen
väestön hyvinvointia ja
työ- ja toimintakykyä
edistävien toimien
suunnitteluun ja
arviointiin

**Kiitämme laajaa joukkoa asiantuntijoita, jotka ovat osallistuneet Kansallisen
terveysindeksin kehittämiseen!**

**Lisätietoja
Päivikki Koponen, THL
Kati Sarnola, Kela**